

Місячний Економічний Моніторинг України

- У січні Президент призначив нових міністрів економіки та з питань європейської інтеграції, аграрної політики та промислової політики.
- Рада Європи погрожує виключити Україну з числа її членів.
- За попередніми оцінками реальне зростання ВВП у 2003 році становило 8,5%.
- Уряд вирішив відшкодувати ПДВ експортерам сільськогосподарських та харчових продуктів попри норми бюджету на 2004 рік.
- Темпи зростання імпорту товарів продовжують перевищувати приріст товарного експорту, але сальдо торгівлі товарами залишається позитивним.
- 2003 рік завершився з дефіцитом державного бюджету, який становив близько 1 млрд. грн., або 0,4% від ВВП.
- НБУ відповів на зростання інфляції підвищенням кредитної ставки "овернайт" з 8,0% до 8,5% річних.
- Посилено адміністративне регулювання готівкового ринку обміну валют.

**№2 (40)
лютий
2004**

Населення: 48 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 30,5%
Сільськогосподарське виробництво/ВВП: 13,4%
Інвестиції/ВВП: 20,3%
Експорт: Росія 17%, ЄС 20%
Імпорт: Росія 35%, ЄС 23%

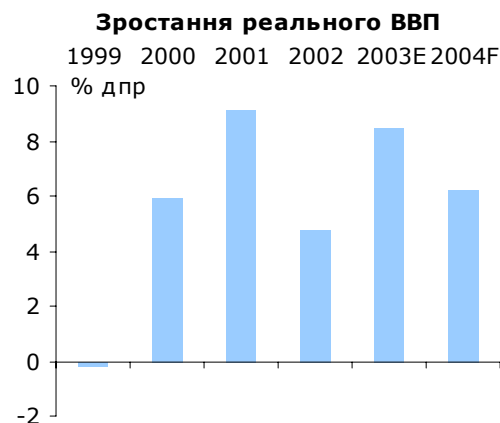
Політика: Президент призначив трьох нових Міністрів

Помітною подією січня стали заяви про відставку високих посадових осіб, які висловили незгоду з політикою коаліційного уряду В. Януковича. Міністр економіки та з питань європейської інтеграції В. Хорошковський та Голова Державного комітету з питань регуляторної політики і підприємництва (ДКПРПП) І. Богословська подали у відставку. І. Богословська написала відкритого листа, в якому звинуватила Першого віце-прем'єр-міністра та міністра фінансів М. Азарова у недостатньому розумінні економічної політики та діях, що шкодять підприємству. Новим міністром економіки став М. Деркач, який раніше обіймав посаду посла України в Литві, тоді як пост Голови ДКПРПП залишився вакантним.

Двох інших міністрів було звільнено президентським указом. Замість С. Рижуча міністром аграрної політики став В. Слаута, колишній народний депутат та член Аграрної партії. О. Неустроєв, колишній голова правління Нікопольського південно-трубного заводу, був призначений міністром промислової політики, змінивши на цьому посту А. Мялицю.

Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію щодо конституційної реформи в Україні. Рада погрожує виключенням України цієї організації в тому разі, якщо Україна продовжуватиме змінювати Конституцію неприйнятними методами або якщо президентські вибори не відбудуться 31 жовтня 2004 року. В грудні 2003 року Верховна Рада прийняла в першому читанні Закон про внесення змін до Конституції, що передбачає перехід до парламентсько-президентської республіки та вибори Президента парламентом з 2006 року. Попередньо Конституційний Суд дійшов висновку, що нинішній Президент може брати участь у наступних виборах, хоча він уже обіймає цю посаду два терміни з 1994 року. Виключення України з Ради Європи може справити серйозний негативний вплив на позиції України в світі, що неминуче позначиться на її внутрішньому політичному й економічному становищі.

Президент Росії В. Путін відвідав Україну. Його робочий візит був присвячений обговоренню важливих двосторонніх питань, а саме створенню міжнародного консорціуму з управління українською газотранспортною системою та напрямку використання

Джерело: Держкомстат
 Е -- оцінка Держкомстату; F -- власний прогноз

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультаций
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 228-6342
Факс (+38044) 228-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua

<http://www.ier.kiev.ua>

нафтопроводу "Одеса-Броди". Однак в ході візиту не було прийнято жодних офіційних рішень, і малоймовірно, що він суттєво сприяв узгодженню поглядів сторін на ці довготермінові проблеми.

Реальний сектор: За попередніми оцінками, реальний ВВП зріс на 8,5% у 2003 році

За попередніми оцінками Держкомстату у 2003 році реальний ВВП збільшився на 8,5%. Однак остаточний показник зростання ВВП, ймовірно, буде вище, бо кумулятивне зростання реального ВВП у січні-вересні було переглянуто у бік збільшення до 7,8% дпр порівняно з попередньою оцінкою 6,5% дпр. У 2003 році найбільше зростання доданої вартості спостерігалось у будівництві. Будівництво зросло на 23% на тлі збільшення інвестицій та низької статистичної бази попереднього року, коли додана вартість у секторі зменшилась на 1,4%.

У 2003 році промислове виробництво збільшилося на 15,8% порівняно з 7,0% зростання у попередньому році. Обсяги виробництва збільшились у всіх галузях – добувній, обробній промисловості та у галузі виробництва та розподілу електроенергії, газу та води. Найвищими були темпи зростання обробної промисловості (18,2% порівняно з 8,9% у 2002 році). Найбільший внесок у зростання зробили металургія, машинобудування та харчова промисловість, темпи зростання яких збільшились більш ніж вдвічі.

Єдиним сектором, позиція якого послабилася у 2003 році, було сільське господарство, де відбулося скорочення виробництва на 10,2%. Низький врожай зерна призвів до зменшення випуску продукції рослинництва на 14,9%, тоді як у тваринництві виробництво скоротилося на 3,0%.

Галузеві тенденції: Уряд буде повертати ПДВ експортерам сільськогосподарських та харчових продуктів

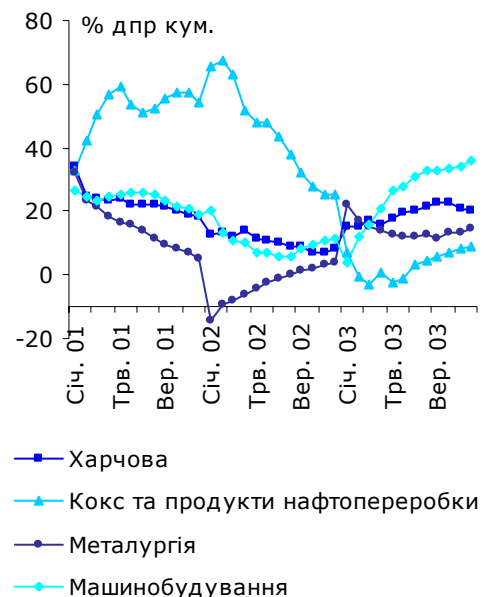
Сільське господарство. Згідно з Законом про Державний бюджет на 2004 рік виробники сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості звільнені від сплати податку на додану вартість (ПДВ). Як результат, у 2004 році експортери такої продукції більше не мають права на відшкодування ПДВ. Щоб запобігти втратам експортерів та виробників, у січні Кабінет Міністрів України разом з Державною податковою адміністрацією вирішили, що експортери сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості (товарних категорій 1-24) матимуть право на відшкодування ПДВ доти, доки Верховна Рада не врегулює це питання.

Енергетика. Президент України видав указ, яким доручив Кабінету Міністрів створити Державну акціонерну компанію "Енергетична компанія України". Передбачається, що всі державні підприємства в сфері виробництва та передачі електроенергії будуть об'єднані під дахом новоствореного холдингу. Поточна тенденція до концентрації державної присутності на енергоринку суперечить крокам в напрямку приватизації генеруючих та передавальних потужностей та загрожує справжнім реформам в енергетичній галузі.

Зовнішній сектор: Сальдо торгівлі товарами зменшилося, але залишилося позитивним

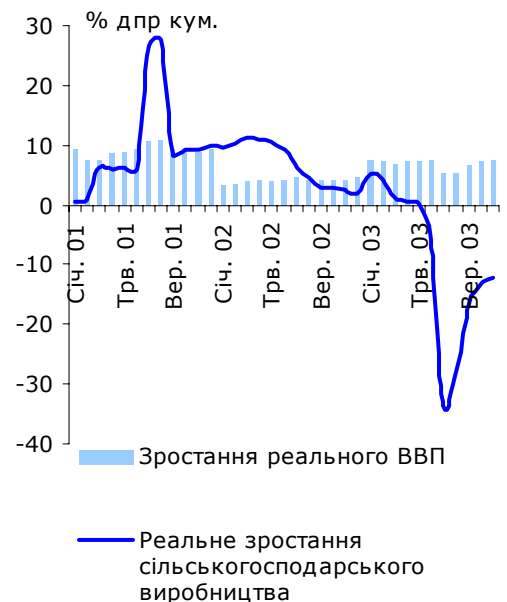
За даними Держкомстату у січні-листопаді 2003 року експорт товарів зріс на 27,9% дпр в доларах США, тоді як імпорт збільшився на 33,6%. Хоча приріст імпорту перевищував зростання експорту з початку року, зовнішнє сальдо торгівлі товарами залишилося позитивним на рівні 335 млн. дол. США, тобто менше, ніж показник 1039 млн. дол. за аналогічний період 2002 року.

Зростання випуску у деяких галузях промисловості

Джерело: Держкомстат

Сільськогосподарське виробництво та зростання реального ВВП

Джерело: Держкомстат

Зростаючі обсяги продажу за кордоном продукції мінеральної та хімічної промисловості, металургії, машинобудування та транспортного устаткування спричинили зростання сукупного експорту. Внаслідок украї низького врожаю зернових експорт зерна зменшився на 59% після більш ніж дворазового зростання у 2002 році. Одночасно імпорт зерна зріс з 22,2 млн. дол. США до 374,7 млн. дол. США, зумовивши перехід України до числа чистих імпортерів зерна. У відповідь на зростання внутрішнього сукупного попиту, прискорилися темпи імпорту мінеральних та хімічних продуктів, а також машин та транспортного устаткування.

Фіскальна політика: 2003 фінансовий рік закінчився з дефіцитом державного бюджету біля 1 млрд. грн.

Згідно з попередніми оцінками у 2003 році доходи державного бюджету перевищили план на 3%. За результатами року видатки було виконано згідно з планом, хоча протягом всього року, за виключенням грудня, вони не досягали запланованого рівня. Через великий обсяг платежів у грудні, профіцит державного бюджету перетворився на дефіцит, величина якого склала біля 1 млрд. грн., або 0,4% від ВВП. Дефіцит було профінансовано з надходжень від приватизації, випуску єврооблігацій, та з перших 70 млн. дол. США схваленої у грудні Другої програмної системної позики Світового банку (ПСЗ-II) загальним розміром 250 млн. дол. США.

Станом на кінець грудня 2003 року значна частина заборгованості з відшкодування ПДВ була виплачена, в результаті чого обсяг простроченої заборгованості скоротився до біля 1,8 млрд. грн., тобто впав нижче рівня 2,4 млрд. грн., який був визначений МВФ як одна з умов підписання програми "Упереджувальний stand-by". Також уряд оголосив про конвертацію решти простроченої заборгованості у державні облігації, що дозволяє виконати ще одну умову МВФ, а саме ліквідувати прострочену заборгованість з ПДВ у першій половині 2004 року.

Монетарна політика: НБУ підвищив ставку "овернайт"

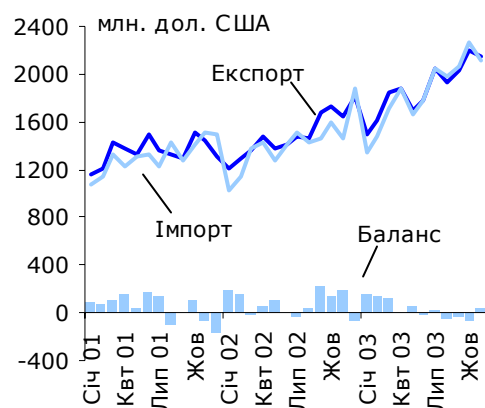
У січні НБУ підвищив ставку "овернайт" (ломбардну ставку) з 8.0% до 8.5% річних, але залишив облікову ставку на рівні 7.0% річних. Збільшення ставки стало реакцією центрального банку на більш високий, ніж очікувалось, темп інфляції, яка наприкінці минулого року склала 8.2% дпр. Голова НБУ С. Тігіпко заявив, що подальше збільшення ставки цього року є малоімовірним, оскільки реальна вартість грошей, що виходять з центрального банку, вже є позитивною, та очікується, що показник інфляції в 2004 році буде нижчим за минулорічний. Хоча підвищення ставки є незначним, беручи до уваги зростаючу активність банків у використанні кредитів НБУ, воно може вплинути на динаміку процентних ставок за кредитами банків, темпи зниження яких вже уповільнились. У 2003 році середня процентна ставка за кредитами банків у національній валюті зменшилась на 1.7 відсоткових пункти з 19.6% до 17.9% річних, порівняно із зниженням на 8.1 процентних пункти у 2002 році.

Грошова база зросла у січні на 30.0% дпр, тоді як пропозиція грошей збільшилась на 47.3% дпр. Інфляція дещо уповільнилась, склавши 8.1% дпр. Очікується, що зниження темпів інфляції продовжиться і надалі до 6.6% на кінець 2004 року.

Фінансові ринки: НБУ запровадив жорсткіше регулювання готівкового ринку обміну валюти

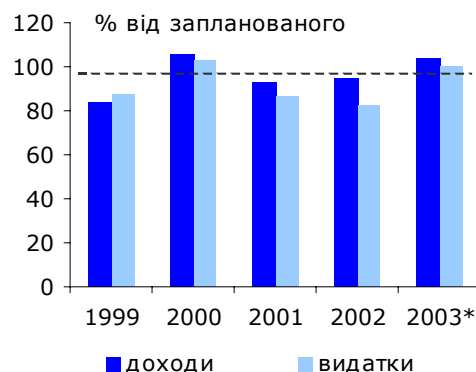
У січні НБУ схвалив постанову, що запроваджує більш жорстке регулювання готівкового ринку обміну валюти. Зокрема, діяльність пункту обміну валюти може бути припинено при

Зовнішня торгівля товарами

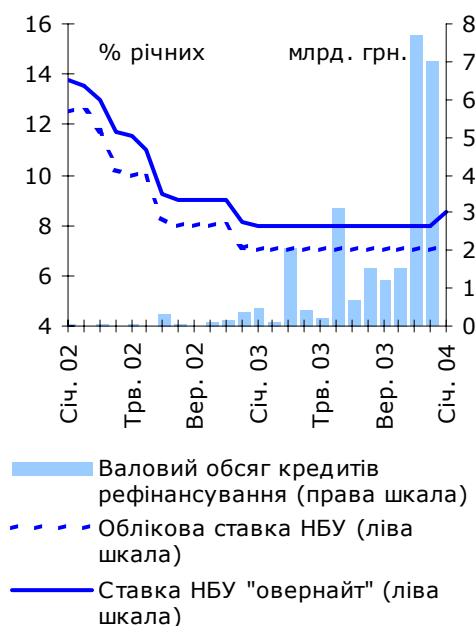
Джерело: Держкомстат

Виконання Державного бюджету

Джерело: Державне казначейство, Міністерство фінансів
Примітка: * -- попередні

Ставки НБУ та обсяг кредитів рефінансування

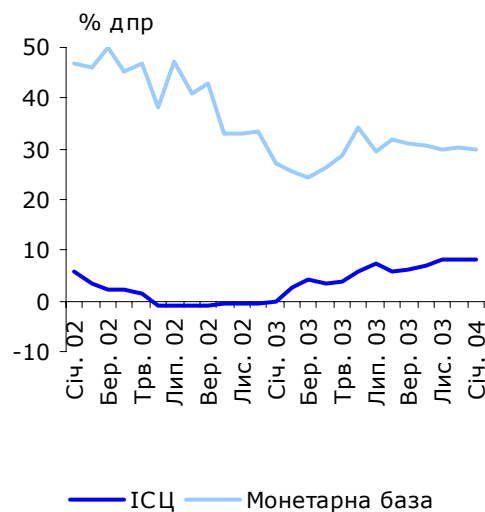
Джерело: НБУ

виявленні двох порушень (замість трьох) протягом року, а НБУ буде проводити незаплановані перевірки пунктів, що протягом останніх трьох місяців мали середньомісячний осяг операцій на суму більше 100 тис. грн. Крім того, з березня обмінні курси, встановлені в пунктах обміну валют з восьмої години вечора до початку наступного операційного дня, не можуть відхилятися від офіційного курсу, встановленого Нацбанком, більше ніж на 3%, а протягом операційного дня змінюватись більше одного разу. Метою постанови є зменшення обсягів нелегальних операцій з обміну іноземної готівки та випадків шахрайства з курсами валют. Однак обмеження щодо зміни курсів протягом операційного дня може спричинити зростання маржі між курсами покупки та продажу, особливо що стосується курсу євро/гривня, оскільки пункти обміну будуть змушені покривати додатковий ризик, пов'язаний з їх неспроможністю швидко реагувати на зміни валютних курсів на світових ринках.

Крім того, С. Тігіпко заявив, що в 2004 році НБУ не буде продовжувати лібералізацію безготівкового валютного ринку. Минулого року Національний банк дещо послабив регулювання на цьому ринку, збільшивши ліміт відкритої валютної позиції банків, спростивши процедуру придбання валюти на міжбанківському валютному ринку та дозволивши проведення форвардних операцій з твердими валютами на міжнародних ринках. Не зважаючи на численні заклики зменшити норматив обов'язкового продажу валютних надходжень (зараз 50%), ця норма не була переглянута у 2003 році і, за словами С. Тігіпко, вона не буде змінена й у поточному році.

Інфляція та монетарна база

Джерело: Держкомстат, НБУ

Економічні Тенденції		ІІІкв 02	ІVкв 02	Ікв 03	ІІкв 03	ІІІкв 03	Жов.	Лис.	Грд.	Січ.
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	4,3	6,1	7,9	9,3	...	12,3	12,1
Зростання ВВП (реальне, кум.)	% дпр	4,3	4,8	7,9	8,6	7,8	7,2*	7,7*	8,5*	...
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	6,0	7,0	10,7	12,4	15,2	15,7	15,5	15,8	...
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	3,0	1,2	1,3	-6,0	-16,6	-13,1	-12,3	-10,2	...
ІСЦ	% дпр	-1,1	-0,6	4,3	5,9	6,2	6,8	8,1	8,2	8,1
ІВЦ	% дпр	4,9	5,7	9,9	5,3	7,4	7,9	9,4	11,1	12,4
Експорт (дол. США, кум.)***	% дпр	6,9	10,7	24,6	23,8	23,7	27,7"	27,9"
Імпорт (дол. США, кум.)***	% дпр	4,7	4,9	22,8	23,3	25,1	32,9"	33,6"
Торгівельний баланс товарами (кум.)	млрд. дол. США	0,37	0,98	0,32	0,29	0,12	0,31"	0,34"
Поточний рахунок, на кінець періоду	млрд. дол. США	2,21	3,17	1,08	1,82	2,49	x	x	x	x
Поточний рахунок	% ВВП	7,5	7,7	11,9	9,2	7,5	x	x	x	x
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	4,02	4,42	4,60	6,17	6,68	6,88	6,95	6,90'	7,04'
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	42,9	33,6	24,4	34,2	31,0	30,7	30,0	30,2	30,0
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	20,1	19,5	17,9	17,2	18,1	17,8	18,0	17,9	17,8
Обмінний курс, середній	дол. США	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33
Обмінний курс, середній	євро	5,24	5,33	5,71	6,05	6,00	6,23	6,23	6,54	6,73

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки

' Власна оцінка, що базується на даних про чисті міжнародні резерви НБУ

" Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарів (джерело: Держкомстат)

квартальні дані містять експорт та імпорт товарів та послуг (джерело: НБУ)

* Місячні показники не враховують регулярні квартальні перегляди ВВП

** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (НБУ)

*** Зростання у доларовому виразі

Основні Економічні Показники		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Номинальний ВВП	млрд. грн.	54,5	81,5	93,4	102,6	130,4	170,1	204,2	220,9
Номинальний ВВП	млрд. дол. США	37,0	44,6	50,2	41,9	31,6	31,2	37,8	41,5
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	-12,2	-10,0	-3,0	-1,9	-0,2	5,9	9,2	4,8
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	-12,0	-5,1	-0,3	-1,0	4,0	13,2	14,2	7,0
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	-3,6	-9,5	-1,9	-9,6	-6,9	9,8	10,2	1,2
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	376,4	80,2	15,9	10,6	22,7	28,2	12,0	0,8
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	181,7	39,7	10,1	20,0	19,2	25,8	6,1	-0,6
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	488,9	52,1	7,7	13,2	31,5	20,9	8,6	3,1
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	172,1	17,3	5,0	35,4	15,7	20,8	0,9	5,7
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	2,6	19,1	0,0	-13,4	-7,9	17,9	9,5	10,7
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	1,5	17,4	2,0	-14,0	-19,1	18,9	14,1	4,9
Поточний рахунок	млрд. дол. США	-1,2	-1,2	-1,3	-1,3	0,9 °	1,2 °°	1,4	3,1
Поточний рахунок	% ВВП	-3,1	-2,7	-2,7	-3,1	2,9 °	3,8 °°	3,74	7,7
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,3	0,5	0,6	0,7	0,5	0,6	0,8	0,7
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,1	2,0	2,4	0,8	1,1	1,5	3,1	4,4
Бюджетний баланс***	% ВВП	-6,9	-5,1	-6,8	-2,7	-2,1	-0,7	-1,9	0,8
Загальний державний борг	% ВВП	40,9	25,0	30,3	49,4	61,4	45,2	36,3	34,3
Зовн. борг (загальний)	% ВВП	26,3	20,5	19,4	38,4	49,9	33,0	26,0	24,6
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	132,3	38,0	44,6	21,9	39,3	39,9	37,4	33,6
Обмінний курс, середній	дол. США	1,5	1,8	1,9	2,4	4,1	5,4	5,4	5,3
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	1,8	1,9	1,9	3,4	5,1	5,4	5,3	5,3
Обмінний курс, середній	євро	1,9	2,3	2,1	2,8	4,4	5,0	4,8	5,0
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	2,3	2,4	2,1	4,0	5,2	5,1	4,7	5,5

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, IFS, власні розрахунки

*** Бюджетний баланс розрахований за новою методологією, що застосовується з 2002 року.

"Мінус" означає дефіцит бюджету

° Вартість товарів, переданих у власність Росії згідно з міжурядовою угодою про розподіл Чорноморського флоту, підписаною у травні 1997 року, на загальну суму 726 млн. дол. США не врахована

°° Вартість авіакомплексів, переданих у власність Росії як частина боргу за газ згідно з міжурядовою угодою, підписаною у жовтні 1999 року, на загальну суму 274 млн. дол. США не врахована

Скорочення

дпк до попереднього кварталу

дпр до попереднього року

дпм до попереднього місяця

кум. кумулятивно